

ZITTING VAN DEN 22STEN JULIJ.

ZITTING VAN MAANDAG 22 JULIJ.

De vergadering wordt des voormiddags ten elf ure geopend door den Voorzitter, den heer L. G. A. graaf van Limburg Stirum.

Er zijn 28 leden tegenwoordig, te weten de heeren:

Blankenheijm, Groeninx van Zoelen, de Jonge van Ellemeet, Cost Jordens, Regout, Hoffman, Tonckens, Verheij van den Bogaard, van Lidth de Jeude, 't Hooft, Insinger, van Sasse van Ysselt, van Heeckeren van Enghuizen, Taets van Amerongen, van Meurs, Engelkens, Martens van Sevenhoven, Lightenvelt, van der Lek de Clercq, van Beek Vollenhoven, van Aylva van Pallandt, van Swinderen, van Micrlo, Beerenbroek, van Heeckeren van Wassenaer, van Welderen Rengers, Gevers van Endegeest en de Voorzitter.

De heeren Ministers van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken en van Finantien wonen de vergadering bij.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting, van den 17den Julij jl., worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter berigt, dat door de afdeelingen benoemd zijn tot hare rapporteurs:

voor het wets-ontwerp tot uitvoering van art. 7 der Grondwet, de heeren: van Welderen Rengers, Gevers van Endegeest, Lightenvelt en van Beek Vollenhoven;

voor het wets-ontwerp tot toekenning van tijdelijken onderstand aan werklieden van het maritiem etablissement te Rotterdam, de heeren: van Swinderen, Martens van Sevenhoven, Cost Jordens en van Aylva van Pallandt;

voor het wets-ontwerp tot regeling der kosten van het Regentschap, en voor dat regelende het regt van enquête, de heeren: de Jonge van Ellemeet, Martens van Sevenhoven, Cost Jordens en van Aylva van Pallandt.

Zijn ingekomen de navolgende boekwerken:

Eenige bedenkingen op het werk: het Koloniaal Monopolie-stelsel van D. C. Stein Parvé, door P. van Swieten.

Militaire arrestatie van een burger te Haarlem, op den 10den Julij.

Wordt besloten deze boekwerken te plaatsen in de boekery der Kamer.

Is ingekomen een verzoekschrift van Duintjer te Veendam, houdende bezwaren tegen de wetsontwerpen, regelende de belangen der Nederlandsche scheepvaart.

Wordt besloten dit adres te verzenden naar de Commissie voor de Verzoekschriften.

Aan de orde is het rigten van vragen door den heer Lightenvelt aan den heer Minister van Binnenlandsche Zaken, betrekkelijk de toepasselijkheid van het 2de der additionnele artikelen der Grondwet, op de leden der voormalige Eerste Kamer.

De heer Lightenvelt erlangt het woord tot het doen dezer interpellatie, en zegt:

Vreest niet dat ik uwe aandacht door eene lange rede zal vermoeijen; het is niet mijne gewoonte lang te zijn, en het onderwerp geeft geene aanleiding tot uitvoerigheid. Nimmer heb ik mij bij den aanvang eener rede meer op mijn gemak gevoeld dan op dit oogenblik, omdat ik nimmer met eene meer vaste overtuiging sprak dan ik heden doen zal, en omdat ik die overtuiging kan uitdrukken en verdedigen, zonder anderen te kwetsen of te beschuldigen.

Ik werd tot het doen dezer interpellatie door niets anders aanzet, dan door een gevoel van eer en plicht, ik mag zeggen door aandrang van geweten, omdat ik vroeger als minister een levendig deel heb genomen aan de daarstelling en opnemng der grondwettige belofte, waarvan ik thans de nakoming meen te moeten vragen.

Het doel dezer interpellatie is dan ook geenszins het Ministerie te bemoeijelijken, veel minder nog aan hetzelfde een verwijt toe te voegen, dat het nog geene uitvoering heeft gegeven aan de bepaling die ik inroep.

Want men zoude hetzelfde verwijt wel niet aan mij persoonlijk, maar toch ook kunnen doen aan het vroeger Ministerie. Ik

wil liefst gelooven, dat beide Ministerien hunne achterlijkheid ten dezen aanzien kunnen regtvaardigen of verontschuldigen, door de veelvuldigheid der pligten welke zij geroepen waren te vervullen.

Mijn doel is alleen van dit Ministerie eene verklaring uit te lokken, dat hetzelfde bereid en genegen is, uitvoering te geven aan het 2de der additionnele artikelen der Grondwet, ten aanzien der leden van de Eerste Kamer, welke bij de invoering dezer Grondwet heeft opgehouden te bestaan.

Dat dit Ministerie zich aan die verklaring, aan die belofte en aan de spoedige vervulling daarvan niet kan onttrekken, zal ik bij voorraad kortelijk betoogen.

Ik meen dit betoog te meer te moeten leveren, omdat ik er aan hecht de grondwettig verkregen regten der leden van de vroegere Eerste Kamer eenmaal goed te constateren.

Het tweede der additionnele artikelen der Grondwet is hier onze eenige vraagbaak. Wat zegt dit artikel: » De wet regelt de schadevergoeding, toe te kennen aan hen, die door of ten gevolge » der herziene Grondwet betrekkingen verliezen, hun voor hun » leven opgedragen.»

Wat is dus door den grondwetgever aan de gewone wetgeving opgedragen? alleen het regelen eener *verpligte* schadevergoeding.

En aan wie toe te kennen?

Aan hen, die door of ten gevolge der herziene Grondwet, betrekkingen verliezen hun voor hun leven opgedragen.

Twee punten alleen vallen dus hier te onderzoeken:

1°. Hebben de leden der ontbondene of opgeloste Eerste Kamer schade geleden ten gevolge der herziene Grondwet? want om op schadevergoeding aanspraak te kunnen maken, moet men schade lijden?

2°. Verloren zij eene betrekking hun voor hun leven opgedragen?

Ten aanzien der eerste vraag zal men mij wel niet in ernst tegenwerpen: zij lijden geene schade, want zij genoten slechts *reis- en verblijfkosten*, geene bezoldiging: zij hebben thans niet meer te reizen, noch te verblijven, hun komt dus geene vergoeding toe.

Niemand zal mij toch in goeden ernst kunnen betwisten, dat vroeger het lidmaatschap der Eerste Kamer niet slechts was eene cervolle onderscheiding, niet slechts was een voorregt, maar tevens een *positief voordeel* opleverde; missen nu de leden der ontbondene Eerste Kamer, ten gevolge der herziene Grondwet *dit voordeel*, dan lijden zij *schade*; lijden zij *schade*, dan kent hun de Grondwet vergoeding toe. Ten aanzien der tegenwerping, geput uit *reis- en verblijfkosten*, moet ik in de eerste plaats opmerken, dat dit argument vroeger vóór de aanneming der Grondwet, door de Staten-Generaal gemaakt is, en met eenigen grond is kunnen gemaakt worden; maar dat de Grondwet thans niet van eene *jaarwedde* of *retributie* spreekt, zoo als het voorstel deed, en het dus om het even is, uit welke soort van gemis de schade hier ontstaat.

Of zij dus bezoldiging, emolumenten, verblijfkosten, retributien, toelagen of wat ook genoten, het doet er niets toe, want de Grondwet maakt van dit alles geen gewag, zij stelt niets van dit alles tot voorwaarde van vergoeding. Die benaming van *reis- en verblijfkosten* doet hier te minder iets af, omdat zij die verkozen permanent in de residentie te wonen, desnietemin *reis- en verblijfkosten* à f 3000, levenslang genoten; men zal toch van deze wel niet kunnen zeggen dat zij geene schade lijden, omdat zij nu niet meer behoeven te reizen, *noch te verblijven*.

Wanneer men zich het vroeger standpunt, den vroegeren meer beperkten werkring, de mindere beweegbaarheid, als ik mij zoo mag uitdrukken, der Eerste Kamer voor den geest stelt, dan verkrijgt de tegenwerping, geput uit *reis- en verblijfkosten*, al het aanzien eener bittere ironie, onedelmoedige beknibbeling, eene beknibbeling die bijna kleingeestig is jegens hen die schade lijden, eene ironie die des te onedelmoediger is, omdat zij gericht is tegen zoovele aanzienlijken uit den lande, die edelmoedig voor hunne eigene vernietiging, voor hunne eigene schade, voor het verlies hunner vaste jaarwedde stemden.

Of hebben zij geene schade geleden, die de betrekking van lid van de Eerste Kamer in plaats van een pensioen verkregen, en nu, volgens de tegenwoordige pensioen-wet, daarop geen aanspraak meer kunnen maken, en dus buiten hun toedoen al de vruchten van een lang en werkdadig leven in eens verliezen.

Lijden zij geene schade, aan wie, ter belooning van roemrijke diensten op het veld van eer bewezen, de retributie verbonden aan het lidmaatschap der Eerste Kamer, als toelagelij een *karig pensioen* levenslang wierd toegezegd?

Lijden zij geene schade, die, op geen pensioen hoe ook genaamd aanspraak hebbende; dit lidmaatschap verkregen als eene zuivere belooning voor hunne veelvuldige en uitstekende aan den Lande bewezene diensten?

Er is dus schade, Mijne Heeren, ontegensprekelijke schade, en het lost mij niet zulk eene handtastbare waarheid langer of breder te betoogen.

Is er schade, dan moet de grondwettiglijk toegezegde vergoeding daarop volgen.

Ik ga over tot het tweede punt van het kort betoog dat ik mij voorstelde te leveren.

2°. *Verloren die leden der ontbondene of opgeloste Eerste Kamer, door of ten gevolge van de herziene Grondwet, eene betrekking, hun voor hun leven opgedragen?* Ik weet waarlijk niet of deze vraag wel eene vraag mag genoemd worden; het lidmaatschap der Eerste Kamer zal toch wel eene betrekking mogen heeten? Thans is het eene zeer eervolle betrekking alleen, vroeger was het eene eervolle en tevens voordeelige betrekking. Ik weet waarlijk niet welk maatschappelijk standpunt men niet onder den naam van *betrekking* begrijpen kan; en juist daarom is dat veelomvattend woord opzettelijk en bij voorkeur gekozen, *ibi eardo, ibi nodus*. Ik kan veilig zeggen dat dit veelomvattend woord opzettelijk en bij voorkeur is gekozen, om de leden der te ontbinden Eerste Kamer daaronder te begrijpen.

Trouwens, waarom heeft men niet het woord *ambt, post, bediening* of een dergelijk gebruikt? Waarom? omdat geen dier woorden op het lidmaatschap der Eerste Kamer van toepassing zoude zijn geweest.

Men heeft opzettelijk de voorkeur gegeven aan de benaming *betrekking*, omdat die evenzeer toepasselijk is op regterlijke en andere ambten, als op het lidmaatschap der Eerste Kamer, dat eigenlijk geen ambt is.

Men heeft de redactie van het artikel opzettelijk zoo gesteld, opdat de leden der Eerste Kamer niet buiten het bereik van het artikel zouden kunnen geplaatst worden.

Ik kan dit getuigen, Mijne Heeren, want ik heb in den ministerraad een levendig deel aan de redactie van deze bepaling genomen; en daarom zeide ik, bij den aanvang, dat het doen dezer interpellatie voor mij eene zaak van eer en geweten was.

De geschiedenis van dit artikel en de wijzigingen, die het bij de wetgeving, ten gevolge van geopperde bedenkingen, heeft ondergaan, zijn bij een ieder uwer bekend en nog voor allen te lezen; maar mijn geheugen kan mij omtrent de bedoeling der voorstellers niet bedriegen, want ik heb hier voor mij liggen, met mijne eigene hand geschreven, de verschillende wijzigingen die het artikel in den ministerraad heeft ondergaan, alle kennelijk ten oogmerk hebbende de leden der Eerste Kamer onder de grondwettige schadeloosstelling te begrijpen; ik vinde daar naast art. 2 de woorden *vaste jaarwedde of vaste retributie*; ik vind daar *twee derden van hunne vaste jaarwedde* toegezegd; maar eindelijk, om zekerder doel te treffen, heeft men al die benamingen laten varen, men heeft aan sommige aanmerkingen der Staten-Generaal toegegeven, maar men heeft zich vastgehouden aan de uitdrukking van het veelomvattend denkbeeld: schadeloosstelling aan hen, die eene betrekking verziezen, hun voor hun leven opgedragen.

Ziedaar wat de voorstellers gewild hebben, en wat door de aanneming der Grondwet eindelijk is bekrachtigd. De voorstellers hebben ook de opneming van het *quantum* der schadeloosstelling laten varen, en de regeling daarvan aan de gewone wetgeving willen opdragen.

Nu is het welligt mogelijk dat sommige leden der enkele en der dubbele Kamer de Grondwet hebben aangenomen met het voorbehoud, om, indien zij er toe geroepen wierden, de schadeloosstelling van art. 2 niet op de leden der Eerste Kamer toe te passen.

Maar deze mentale reserve, al hebben zij die zelfs kennelijk gemaakt bij de discussie, kan de duidelijke woorden der Grondwet niet krachteloos maken. Door de aanneming der Grondwet, zoo als zij daar nu ligt, werd hun voorbehoud, hetzij *gezwegen of uitgedrukt*, eene protestatio actui contraria, indien zij voor de Grondwet stemden; indien zij tegen de Grondwet gestemd hebben bleef hun voorbehoud een ijdel protest.

De bedoeling der Regering bij het voorstellen van dit artikel is ook nimmer raadselachtig geweest.

Wij lezen immers in de memorie van toelichting van 20 Junij 1848 *ad art. 2.* » Deze bepaling is geheel nieuw, en zoo al niet volstrekt regelmatig, dan ten minste hoogst billijk, en daarom noodzakelijk gekeurd.»

Meer duidelijk is de Regering in haar antwoord op het voorloopig verslag, waarin dit artikel zooveel tegenstand ontmoet had. Wij vinden daar deze niet-dubbelzinnige woorden: » door het » woord *retributie* (hetwelk in het voorstel vroeger stond) heeft men » de reis- en verblijfkosten willen aanduiden in art. 89 der Grondwet aan de leden der Eerste Kamer toegelegd.»

Eene opmerking met betrekking tot de geschiedenis van dit artikel, mag ik niet voorbijgaan.

Men kent den hevigen tegenstand dien dit artikel in zijne vroegere redactie niet alleen, maar in zijne geheele strekking bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft ontmoet.

Wie dit niet weet kan de blikken van dien tegenstand vinden in het voorloopig verslag omtrent het ontwerp van wet n°. 12. Eene zinsnede vooral is opmerkelijk; men leest daar: » Deze en » soortgelijke redenen bewogen dan ook de leden der Kamer er » ernstig op aan te dringen om het geheel additionnele art. 2 uit » de Grondwet te ligten, en de zaak die het hier gold, bij eene » speciale wet te regelen.» En wat is daarop gevolgd? heeft de Grondwet gezwegen of de zaak, die het hier gold, aan de gewone wet overgelaten? Geenszins. Zij heeft gebiedend de schadevergoeding toegekend, en de regeling dier schadevergoeding alleen, dat is den maastaf, het bedrag en de wijze hoe, aan de gewone wet opgedragen.

Nu, zeg ik, krijgt het 2de additionnele artikel der Grondwet, ten aanzien der leden van de opgeloste Eerste Kamer, na en door dien tegenstand der wetgeving tegen de geheele strekking van het artikel, na het gekende doel der Regering, die het voorstelde, door de eindelijke opneming in de Grondwet, eene nog meer onloochenbare kracht, eene nog meer onmiskenbare duidelijkheid, dan indien het artikel niet voor de aanneming ware bestreden geworden, zoodat ik nu van dit artikel meen te mogen zeggen: » *lex clara interpretatione non indiget.*»

Met genoegen heb ik van dit Ministerie een bemoedigend voortteeken zien uitgaan: ik bedoel de laatste wet omtrent de munt, waarbij aan de ambtenaren van het opgeloste collegie $\frac{1}{3}$ hunner jaarwedde is verzekerd: deze vielen toch niet onder het bereik van het 2de additionnele artikel, want zij waren niet voor hun leven aangesteld; dit erkende de Minister van Financien, maar hij begreep dat de *billijkheid* voor den maatregel pleitte, en dit begrepen ook wij die de wet aannamen.

Ik mag dus in dien voorgestelden, bij het bekrachtigen maatregel van billijkheid wel een gunstig voortteeken zien, want ik kan niet gelooven dat hetgeen men toekeende aan hen die men verklaarde daarop *geen recht* te hebben, zal onthouden worden aan hen die onloochenbare, grondwettige aanspraken kunnen doen gelden.

Ik heb door een onzer Ministers, ik weet niet door welken, in de vertegenwoordiging hooren zeggen: » Hetgeen Nederland vooral » wil is eene eerlijke regering.»

Om eene eerlijke regering te kunnen zijn, moet men vooral grondwettige beloften nakomen, ik meen die nakoming van het tegenwoordig Ministerie te mogen verwachten.

Indien ik zitting had in de Tweede Kamer zoude ik zeker van het recht van initiatief gebruik maken om een voorstel te doen.

Thans wil ik mij alleen bepalen tot den Minister van Binnenlandsche Zaken de vraag te rigten: of de Regering het voornemen heeft, uitvoering te geven aan het 2de der additionnele artikelen der Grondwet, ten aanzien der leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal welke bij de invoering dezer Grondwet heeft opgehouden te bestaan?

De heer **Minister van Binnenlandsche Zaken.** [*Deze redevoering zal later worden medegedeeld.*]

De heer **Lichtenvelt:** Na het antwoord van den Minister van Binnenlandsche Zaken, meen ik op mijne vraag niet verder te mogen aandringen. Ik meen zelfs hem dank te mogen zeggen voor de cordate en duidelijke wijze waarop hij zijn antwoord ten deze heeft gegeven. Het is mij aangenaam geweest te vernemen, hetgeen ik niet wist, dat de Regering zich reeds onledig heeft gehouden met in dit belang te voorzien.

Daar niemand meer het woord verlangd worden de beraadslagingen over dit onderwerp gesloten verklaard.

De Commissie voor de Verzoekschriften brengt de navolgende verslagen uit:

bij monde van den heer **Taets van Amerongen:**

I. » De heeren **Goll en Cie.** benevens 62 mede-ondertekenaars,